

KÖZGAZDASÁG ÉS PÉNZÜGY

VII. évfolyam

9. szám

1931. november

Szerkesztik:

Dr. GLÜCKSTHAL ANDOR

Dr. LÉNÁRT VILMOS

Az illetékek felemeléséről.

Irta: *dr. Sárffy Aladár* a m. kir. közigazgatási bíróság eln. titkára.

Azokat a körülményeket, amelyek Magyarország mai közgazdasági válságát előidézték, oly sok irányban igyekeztek és igyekeznek minduntalan megvilágítani, hogy ennek a kérdésnek taglalata még általánosságban, az okok felszíni keresésének alakjában, sem lehet a cikkem célja. De ha még szorososan idetartoznék, akkor sem éreznék hivatottságot magamban arra, hogy széleskörű gazdasági fejtegetésekben keressem az okozatot megszüntető okokat. Nekem feladatom az adott helyzetet látva, keresni a magyarázatát azoknak a kétségekívül igen súlyos intézkedéseknek — és ezek között elsősorban az „Egyes illetékek újabb megállapításáról” szóló rendelet kiadásának — amelyek ezeket a közgazdasági élet vérkeringését gátló intézkedéseket kiváltották és ennek kapcsán azt, hogy szükség volt-e ezekre az intézkedésekre olyan mérvben, amilyen mérvben azok megvalósulást nyertek. A Nemzetek Szövetsége pénzügyi bizottságának „Magyarország pénzügyi helyzetéről” szóló közismert jelentéséből kétségtelenül megállapítható, hogy Magyarország helyzete a költségvetési hiány, a nyomott gazdasági világhelyzet következtében válságos, és hogy megoldást kell találni, hogy a kátyuba jutott ország a kátyúból kivezettessék, de azért a belső közgazdasági életet a dermedtség állapotába hozni elkerülendő volna, mert ez a dermedtség a költségvetés szándékolt egyensúlyba hozását könnyen meghiusíthatja. A költségvetésben előirányzott bevételek be nem folyása csak mélyítheti a válságot. Vonatkozik ez a m. kir. miniszteriumnak 1931. évi 5.100. M. E. számú „Egyes illetékek újabb megállapításáról” szóló rendeletére is. Ez a rendelet az 1931. évi XXVI. t.-c. 4. §. ⁽¹⁾ bekezdésben foglalt felhatalmazás alapján adott ki.

1. *Ez a rendelet újra megállapította*

a) az állandó összegű (fix) okirati, törvénykezési és

közigazgatási (a törvénykezést az 5.800/1931. M. E. 1—3. §-ában részben módosította már) illetékeket, amelyeket utóljára túlnyomórészt az 1927. évi január hó 1-én életbelépett 1926. évi 163.600. P. M. sz. pénzügyminiszteri rendelet állapította meg.

b) Az ingó adásvételi és áruszállítási szerződéseknek (ideértve az építkezési szerződéseket is) valamint az önálló munkavállalási szerződéseknek az utóljára az 1927. évi május hó 16-án életbelépett 68.200. sz. pénzügyminiszteri rendelet 1. és 16. §-ában megállapított illetéket.

2. *Kiegészítette ez a rendelet*

a) a közérdekű birtokműveletekkel foglalkozó pénztézetek ingatlan adásvételi szerződéseinek az 1920: XXXIV. t.-c. 8. §. 3. pontjában és az 1928. évi XX. t.-c. 1. §. 4. pontjában megállapított illetékmentességi szabályait;

b) a biztosítási illetékeknek az 1920. évi XXIV. t.-c. 18. §-ában megállapított szabályait,

c) végre újra megállapítja az illetékek lerovásának a módjait.

Amint a fentiekből látjuk, a rendelet az illetékek nagy területéből csak egyes részeket hasít ki. Egyes területeket pedig érintetlenül hagy. Így nem emeli az illetékek mérvét az öröklési, ajándékozási, ingatlanátruházási illetékeknél. Nem érinti az ingó adásvételi és áruszállítási, ideértve az építkezési szerződések kivételével (a forgalmi adókulcs-felemeléssel kapcsolatos itt az emelés), a százalékos okirati illetékeket, mint a váltók, utalványok, kötelezvények, nyugták, törlési engedélyek, bérleti és hasznóbérleti szerződések stb. százalékos okirati illetékét, végül nem érinti a százalékos ítéleti illetéket sem.

A most felsoroltaknak az illetékemelésből való kiharányásának azt hiszem csak az lehet az indoka, hogy az illetékjog ezen területei az 1927. évi január hó 1-én életbelépett 163.600/1926. P. M. rendelet életbelépte után az 1927. évi V. t.-cikkel, tehát egy későbbi időpontban újból szabályozást nyertek.

Bár ez az indok egymagában nem alkalmas a felemelés alóli mentesítésre, mert hiszen az 1927. évi V. t.-c. vonatkozó szakaszaival megállapított illetékkulcsok közül az öröklési illeték kulcsait már 1927. január 1-től, az ajándékozási illeték kulcsait 1927. április 21-től, a százalékos okirati illetékek kulcsait pedig 1927. május hó 16-ától kellett alkalmazni. Az életbelépési idők tehát részben egybe is esnek a 163.600/1926. P. M. rendelet életbelépési időpontjával (1927. január 1.), amely rendelettel megállapított tételeket az 5.100/1931. M. E., illetve 5.900/1931. M. E., illetve 5.800/1931. M. E. felemelte, és csak részben tolódnak el valamelyest. De ez az eltolódás a gazdasági élet

szempontjából jelentőséggel nem bír, hiszen ebben az időben a pengőértékben hullámvás nem volt; tehát nem lehet azt mondani, hogy az időbeli spatium adja meg a felemelés alól mentesített területekre nézve a felmentést. Ha pedig ez az indok nem áll fenn, akkor meg egyenesen szükségszerű lett volna az öröklési, ajándékozási stb. illetékeknek a felemelése is. Mert hiszen ezekben az esetekben ingyenes gazdagodás, anyagi javakhoz való juttatás történt. Ilyen esetben pedig a megterhelést nem érzi meg sem az, aki akár haláleset folytán, akár élők között kötött ingyenes jogügylet útján jutott értékhez, sem a mindennapi gazdasági élet, mert nem termelői, kereskedelmi, vagy ipari mozzanatot érint, amelynek közgazdasági kihatásai vannak. Ezzel nem azt mondom, hogy ezeket az illetéktételeket emelni kell, csak azt, hogy közgazdasági szempontból nem volt indokolt a felemelés mellőzése vagy ezzel szemben az emeléssel érintett illetékterületeknél oly nagymérvű emelés. Hisz amint a következőkből kiderül, az általános emelés szükségszerűségének elismerése mellett, az emelés mérvét veszedelmesnek tartom. Veszedelmesnek tartom abban a vonatkozásban, mert bénítja a gazdasági élet egyetemét, ez pedig veszélyezteti az elérni szándékolt célt, az állami költségvetés egyensúlyba hozását.

Hogy százalékszerűen mit jelent az 5.100/1931. M. E. rendelet, azt példaszzerűen illusztrálom.

A marhaleveleknél a 163.600/1926. M. E. rendelet 16. §-a szerint az illeték volt 2 fill., 4 fill., 8 fill. és 16 fillér — igaz, hogy már az 1929. évi XXVIII. t.-c. 14. §-a, 1929. július 1-től kezdve a most megerősített mérvre felemelte az illetéket — most 10 fill., 60 fill. és 1 Pengő. Az 1927. január 1-iki állapottal szemben 400—1400% emelés van. Hasonló 400—1150%-os emelés van a bizonyítványoknál, amelyek közül az érettségi bizonyítványok 40 fillérről 2 Pengőre, a tudori (doktori) oklevelek stb. 80 fillérről 10 Pengőre emeltettek. Itt az emelés olyan társadalmi osztályt érint, amely már a teherviselő képesség határán van.

De a szorosán vett kereskedelmet érintő és azt megdrágító postai szállítóleveleknél 1 fillérről 10 fillerre (1000%-os emelés), fuvarleveleknél 8 és 2 fillérről 1 P 50 fillér és 30 fillerre (1400—1775%-os emelés) emelkedett az illeték. De lehetne tovább részletezni és kimutatni a százalékos emelkedés mérvét, de ezt idő és célszerűségi okból mellőzöm, mert hiszen célom csak az volt — elismerem, hogy ezek a példák kirivó példák és nem az átlagos emelés mérvét mutatják — hogy az emelés mérvé megérzőkeltessék az olvasóval olyan vonatkozásban, amely különösen kihat a mindennapi életre.

Hogy a törvénykezési illetékek emelése, milyen mérvű

és mit jelent, erre nem térek ki, mert hiszen ezt az Ügyvédi Kamara rendkívüli ülésén érzékeltette a jogkeresőkkel. A jogászegylet pénzügyi szakosztálya szakelőadásán főleg ebben a megvilágításban foglalkozott az illetékrendelettel, és a hatás bizonyos vonatkozásban nem is maradt el, mert hiszen az 5.800/1931. M. E. rendelet 1. §-ában, az 5.100/931. M. E. rendelet 39. §. 1. és 2. pontjában megállapított (az eredetileg az 1914. évi XLIII. t.-c. 1. §. 1. a) és 1. b) pontjában megállapítva volt) illetéktételeket le is szállította. Csak meg akarom említeni, hogy az 5.800/1931. M. E. 2. §-ában az 1914. évi XLIII. t.-c. 54. §-ában kimondott annak az elvnek az alkalmazását, hogy a Pperrendtartással szabályozott eljárásokban, amennyiben a felet ügyvéd képviseli, a bélyeggel lerovandó illetéket elsősorban az ügyvéd köteles viselni, felfüggesztette és kimondotta, hogy a bírói eljárásokban, ha a felet ügyvéd képviseli is, a bélyeggel vagy közvetlen fizetéssel (5.100/1931. M. E. rendelet 66. §. (1) bek.) lerovandó törvénykezési illetéket is elsősorban az ügyfél köteles viselni. Ez az elsősorban felelősség az ügyféllel szemben nem érvényesíthető, ha az ügyfél külföldön lakik, továbbá, ha az ügyvéd a félnek — a lakását nem közli. A másodsorban felelősség azonban az ügyvéddel szemben fennmaradt. Az 1914. évi XLIII. t.-c. 54. §-a tehát lényeges változás a multtal — legalább is próbaképen — amennyiben az ügyvéd elsősorban felelőssége másodsorban felelősséggé alakult át. Hogy ez a kísérlet állandósulni fog-e, jóslásokba nem bocsájtkozom, de egyrészt az a körülmény, hogy a most ismertetett rendelkezés állandósítása a Pp. bizonyos módosításához van kötve, a mostani idők pedig nem hiszem, hogy alkalmasak volnának a Pp. csak kiegészítő módosítására is, amelyhez a pénzügyi kormányzat a kísérlet állandósítását köti, másrészt az a körülmény, hogy ez az illetékbehajtási mód a pénzügyi adminisztráció újabb megterhelését jelenti — ami az egyszerűsítési irányzattal nincs egészen összhangban — nem tartom valószínűnek.

Most már csak azokkal a kérdésekkel kívánok foglalkozni, amelyek kiegészítést vagy újat jelentenek ebben a rendeletben a multtal szemben.

Kiegészítést tartalmaz a rendelet 1. §-a, amely magyarázza a vagyonátruházási illetékről szóló 1920. évi XXXIV. t.-c. 8. §. 3. pontjának, illetve az 1928. évi XX. t.-c. 1. §-ának 4. pontját és magyarázataként kimondja, hogy az ingatlan vagyonátruházási illetékmentesség csak a gazdasági művelésre szánt ingatlanok megszerzésére és azoknak birtokeldarabolás útján történő eladására terjed ki. Ez a kiegészítés megfelel a törvényhozó amaz intenciójának, hogy a földműves népnek földhöz juttatását kívánta az ille-

tékmentesség megadásával előmozdítani. A földmives nép földhöz juttatását pedig a törvényben felsorolt altruista pénzüzetek közérdekből mozdítán elő, a mentesség megadása indokolt volt.

A rendelet 29. §-a megszünteti a budapesti közraktárak által kiadott közraktári jegyek illetékmentességét. Új illetéket hoz be a rendelet 33. §-a az egyéb fuvarozó vállalatok illetékkötelezettségének oly értelmű szabályozásával, hogy a vasúti és hajózási vállalatokon és póstaintézetten kívül minden más vállalat az árúk fuvarozásra való átvétele után — okirat nemlétezése esetén is — 30 és 20 fillér illetéket fizet csomagonként.

A rendelet 35. §. (1) bekezdése megszünteti az ill. díj-jegyzék 79. tétel e) pontjában a köztartozások biztosítása céljából jelzálogjog megalapításába beleegyező vagy kezességvállalást tartalmazó okiratok, — ideértve a vám- és fogyasztási adó hitelezésének kieszközlése céljából kiállított ilyen okiratok, — illetékmentességét és az illetéket 2 Pengőben állapítja meg.

Megszünteti a rendelet 36. §-a az Országos Központi Hitelszövetkezet vagy tagintézetei, a Magyar Földhitelintézet és a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézete és a Magyar Földhitelintézetek Országos Szövetsége által nyújtott jelzálogos kölcsönökről kiállított kötelezvényekre és tartozás átvállalási okiratokra, valamint az ilyen kölcsönöket biztosító jelzálogjogokról a követelés megszűnése folytán lemondó nyilatkozatokra (törlési engedélyek) az 1898. évi XXIII. t.-c. 79. §-a, illetve az 1928. évi XX. t.-c. 1. §-ával biztosított illetékmentességeket és ezen okiratokra 2.000 P. értékig 1 P., 2.000 P. értéken felül 2 P. illetéket állapít meg. A rendelet ezen szakasza azonban, minthogy a vonatkozó törvényes rendelkezések a felsorolt intézetekre nézve személyes mentességet állapítottak meg, csak az intézetek szempontjából jelent jogfosztást, de a másik kölcsön-szerződő félre nézve nem, mert annak az illetékkötelezettsége az ill. szabályok 89. §-a szempontjából fennállott és így a másik szerződő fél kisebb illetéktétel megállapításával jogkedvezményben részesült. Az O. K. H. kötelékébe tartozó tagintézetek szempontjából azonban mindkét szerződő félre nézve kedvezmény megszüntetést jelent a rendelet, mert az tárgyi mentességet élvezett. Meg kell jegyezmem azonban, hogy az 1898. évi XXIII. t.-c. 47. §-ában felsorolt többi tárgyi mentességek fennállanak.

Új illetéket hoz be a rendelet 38. §-a, amikor a belföldön engedéllyel nem bíró biztosító intézetekkel kötött biztosítási szerződéseket 2%-os illeték alá vonja. Ezen új rendelkezés magyarázatát Andreanszky István dr. pü. min. o. tanácsos, akinek a rendelet megszületésében jelentékeny

része van, abban adja, „hogy sokan biztosításukat a belföldi intézetek és a belföldön képvisellettel bíró külföldi intézetek mellőzésével a magyar közgazdaság kárára közvetlenül külföldön kötötték meg”.

Megváltoztatja a rendelet a 67. §. (4) bek. az ill. szabályok 95. §. 5. pontjában foglalt azt a rendelkezést, hogy dologi jogok telekkönyvi bejegyzésénél a készpénzben fizetendő illetéket az tartozik megfizetni, kinek javára a bejegyzés történt; ha azonban a bejegyzést a jogot adó kérte, akkor egyetemleges a fizetési kötelezettség és *kimondja, hogy a telekkönyvi bejegyzési illetékért a jogot nyerő és a jogot adó fél egyetemlegesen felelős.* Meg kell jegyezni itt kapcsolatosan, hogy a bejegyzési illeték 50 Pengőig kötelezően bélyegben rovandó le és ez a bélyeggel való kötelező lerovás akkor is fennáll, ha a telekkönyvi bejegyzés a bíróságnak végrehajtást rendelő határozata alapján történik. Eddig ebben az esetben egyáltalán nem volt kötelező bélyeglerovás.

Lényeges újítást találunk az illetékek lerovási módját illetőleg annyiban, hogy a bélyeggel való lerovás értékhatárát a rendelet egységesen 50 pengőben állapítja meg. (Eddig az okirati és öröklési illetéket 16 Pengőig, a váltóilletéket 4 Pengőig, az ítéleti illetéket 30 Pengőig, míg a telekkönyvi bejegyzési illetéket 48 Pengőig kellett előlege-sen bélyegekben leróni.)

Az öröklési illetéket (a rendelet 61. §-a) a közjegyző által tárgyalt hagyatékoknál minden esetben — tekintet nélkül arra, hogy ingó vagy ingatlan, vagy tisztán ingatlan a hagyaték tárgya — 50 Pengőig bélyeggel kell leróni. Eddig a helyzet az volt, hogy bélyeggel való lerovás csupán ingó hagyatéknál volt kötelező.

Újítás, hogy a visszatérő szolgáltatásokat és haszonélvezeti, vagy használati szolgálmat kivéve, minden egyéb esetben 50 Pengőig bélyegben kell leróni az illetéket akkor is, ha magából az okiratból az illetékalap teljesen nem állapítható meg, hanem csak részben. Ha pedig a magából az okiratból megállapítható illetékalapnak megfelelő illeték több mint 50 P., akkor nem az eddigi módon való 8 napon belüli bemutatásnak és fizetési meghagyás bevarásának, hanem 15 nap alatti bemutatási kötelezettségnek és egyttal ezen határidő alatt való befizetésnek van helye. (Lásd 68. §-t.)

Az okiratnak arra a többlet részére, amely az illetékalap tekintetében felvilágosítást nem ad, csak bemutatási kötelezettség áll fenn. Fizetési kötelezettség csak a fizetési meghagyás kézbesítése után.

A bemutatási határidő is egyöntetűen 15 nap. Vonatkozik ez a csupán felhasználás vagy külföldről való beho-

zatal folytán illetékkötelessé vált okiratra is, amennyiben az ilyen okiratot a felhasználás előtt külföldről való behozatal esetén pedig a behozataltól számított 15 nap alatt kell bemutatni.

A rendeletnek a törvénykezési illeték lerovási módját illető rendelkezéseiben — a rendelet 66. §-ában az értékhatár felemeléstől (50 Pengőig bélyeggel kötelező) eltekintve — csak annyi az újítás, hogy a készpénzben való fizetés lehetővé vált a jegyzőkönyvi és azon határozatok illetékére nézve is, amely határozatok illetékmérve külön rendelkezéssel és nem az általános (1914: XLIII. t.-c. 14. és 15. §-ai, 5.100/1931. M. E. 42. §. 5. pont) szabállyal nyert megállapítást.

Ezen felvételszerű ismertetésemet a kirívó aránytalanságok, azok várható hatásainak vázolása, az újításokra való rámutatás mellett azzal az óhajjal fejezem be, hogy a rendeletből csak azok a részek maradjanak meg, amelyek az egyöntetűség és az eddigi hiányok hézagait vannak hivatva pótolni, de azok az okok, amelyek az illetékmérvek újabb megállapítását idézték elő, mihamarább szűnjenek meg.

Hogyan javíthatjuk meg kereskedelmi mérlegünket?

Irta: *Dr. Schiller Ottó.*

A népszövetség pénzügyi bizottságának jelentése után kétségtelen, hogy a magyar gazdaságpolitikának legfontosabb feladata az államháztartás egyensúlyának biztosítása mellett a kereskedelmi mérleg lényeges megjavítása. Külföldi eladósodottságunk főleg abból származik, hogy kereskedelmi mérlegünk állandóan passzív volt és ezt a passzivitást újabb meg újabb külföldi kölcsönök felvételével kellett kiegyenlítenünk. Minthogy tehát a bajok forrása a kereskedelmi mérleg deficitjében rejlik, a helyzet gyökeres megváltozását is csak úgy remélhetjük, ha a betegségnak ezt a fészket sikerül kipszítanunk. A népszövetség pénzügyi bizottságának jelentése szerint külföldi tartozásaink annuitásai és kamatai évenként közel 300 millió pengőt tesznek ki. A kereskedelmi mérleget tehát úgy kell átalakítani, hogy a jelenlegi passzivumból — amely a folyó év első felében kb. 50 millió pengőre rugott — jelentős aktívum váljék. A kérdés már most az: lehet-e a magyar kereskedelmi mérleg strukturáját általában ilyen nagy mértékben megváltoztatni és ha